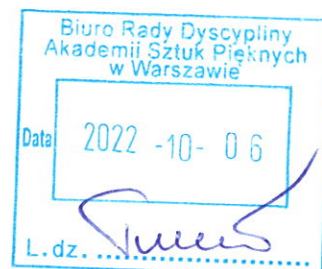

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

prof. ASP dr hab. Marta Flisykowska
Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku
Wydział Architektury i Wzornictwa

Walencja 21.09.2022

Recenzja dorobku artystycznego oraz rozprawy doktorskiej Pana mgr **Macieja Jelskiego** pt **"Projekt systemu mebli do pracy w trybie home office "** przygotowanej pod opieką promotorki dr hab. Barbary Kowalewskiej prof. ASP oraz promotora pomocniczego dr Tomasza Gałązki , sporządzonej w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej - sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki, realizowanym Katedrze Wystawiennictwa i Komunikacji Wizualnej Wydział Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. **Recenzja została napisana na podstawie przesłanej dokumentacji 13 czerwca 2022 r.**

Dokumentacja zawiera:

- Opinię promotora dr hab. Barbary Kowalewskiej prof. ASP
- Dysertacje w wersji drukowanej oraz cyfrowej
- Rysunki techniczne projektowanego systemu
- Zdjęcia realizacji
- Spis realizacji wraz z oświadczeniami współautorów
- Portfolio z realizacjami własnymi oraz dydaktycznymi
- Streszczenie pracy doktorskiej w języku polskim i angielskim
- Skany niezbędnych dokumentów oraz CV

Podstawowe informacje o doktorancie oraz ocena dorobku

Pan mgr Maciej Jelski jest absolwentem Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie jednak jego edukacyjne losy nie były jednorodne. Kształcenie projektowe rozpoczął na kierunku Architektura Wnętrz na Akademii Sztuk Pięknych w Szczecinie, następnie przeniósł do Warszawy gdzie kontynuował edukację w tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych. W trakcie studiów odbył półroczne stypendium programu Socrates Erasmus w Staatliche Akademie Der Bildenden Kunste na Wydziale Architektura i Design w Stuttgarcie, Z doświadczeń z czasów studiów warto zauważyć wakacyjnym kurs projektowania z Gałą Fernandez w ramach Summer Vitra Workshop oraz warsztaty projektowania dla studentów w Vitra Design Museum, Boibuchet, Francja. Dyplom magisterski obronił w 2006 roku z wynikiem bardzo dobrym w Pracowni Mebla, prowadzonej przez prof. Stanisława Gontarczyka.

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

W latach 2007-2010 współpracował z firmami głównie włoskimi. Jako junior designer w Atelier Mendini miał szereg realizacji dla innych znanych marek. Można zauważyć, że część z wrażliwości mediolańskiej nadal przejawia się w projektach Macieja Jelskiego.

Moja ocena dorobku jak i osiągnięć dydaktycznych pokrywa się z opinią promotor, przychyłam się do jej pozytywnej oceny. W celu niepowielania zawartych w opinii informacji pozwolę sobie dodać coś z własnej perspektywy i być może zauważyć to co nie zostało wspomniane w wyżej wspomnianej i bardzo wyczerpującej opinii.

Niektóre prace mgr Macieja Jelskiego były mi znane jeszcze sprzed recenzji, gdyż niejednokrotnie mieliśmy okazję wystawiać się i spotykać na tych samych wydarzeniach projektowych. Przyznaję, że zawsze wysoko ceniłam duet Macieja i jego żony Ewy Bochen-Jelskiej. Ich projekty poza wysoką jakością wykonania, charakteryzowało jeszcze to, że zawsze były o czymś więcej niż samym obiekcie. Nie ukrywam też, że nazwa "Projekt Kosmos" od razu zwróciła moją uwagę. Należę do *Stowarzyszenia Polskich Profesjonalistów Sektora Kosmicznego*, więc na tę tematykę jestem szczególnie uwrażliwiona. Szerzej do tych inspiracji odniosę się w części projektowej, gdyż ku mej uciechu, recenzowana praca odnosi się zarówno do kultury oraz utworów z gatunku *science fiction*.

To do czego jeszcze chciałabym się odnieść a do czego promotor już mogła się przyzwyczaić przez dłuższe obcowanie z doktorantem, to w tym przypadku i ilość i jakość aktywności. Ten wynik zdecydowanie wyróżniająca się na tle innych kandydatów ubiegających się o stopień doktora w dziedzinie sztuki. Widać w tym nie tylko niezwykłą skuteczność, ale też obrany cel i wyraźne pole zainteresowań. Obszar projektowy jest szeroki, nie są to jedynie meble czy obiekty użytkowe.

Recenzja pracy doktorskiej i projektu

Analiza wybranych systemów meblowych, to część pracy która zawiera dziewięć przykładów wybranych uważnie spośród oceanu projektów. Już ta selekcja wskazuje na analityczne umiejętności doktoranta. Zdolności analityczne to zbiór różnych umiejętności, które pozwalają rozumieć i rozwiązywać problemy na podstawie dostępnych danych. Łączenie faktów, poszukiwanie informacji i ich selekcjonowanie, nie sprawia autorowi problemów. Wyciąganie wniosków i w konsekwencji – podejmowanie przemyślanych decyzji wręcz wygląda jakby sprawiała Panu Jelskiemu przyjemność, gdyż robi to z lekkością. Doktorant odniósł się do każdego z systemów w taki sposób, że analiza nie stała się jedynie wyliczanką i porównywarką rozwiązań, lecz każdy z wybranych przykładów stał się swego rodzaju dopowiedzeniem do własnej części projektowej. Uważam, że to wymaga pewności i siebie i także pewności projektowej. Taką nabywa się wraz ze zrealizowanymi projektami, ale także z pasji i ciekawości świata, którą niezwykle cenię szczególnie w zawodach kreatywnych. Sposób prezentowania i opisywania swoich obserwacji dawał w moim przekonaniu poczucie jakby Pan Maciej pożyczył czytelnikowi swoje okulary i umożliwił patrzenie swoimi oczami. Zauważamy dzięki temu detale łatwe do przeoczenia w masie projektów tego pokroju oraz na rozwiązania techniczne i stylistyczne które dostrzega autor. Zwracam na to uwagę, gdyż dzięki temu projektant zdradza swoje zdolności dydaktyczne i pedagogiczne. Wielokrotnie można się spotkać ze świetnymi projektami i projektantami jednak nie zawsze idzie to w

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

parze z umiejętnością przekazania myśli, dlatego jest to warte podkreślenia. Każdy z przykładów jest osadzony nie tylko w kontekście i odnosi się do rozwiązań konstrukcyjnych, ale też stylistycznych. W minimalistycznych rozwiązaniach każdy detal, linia a tym bardziej konstrukcja wybrzmiewa mocniej. Dzięki tej analizie dostrzegamy to jeszcze wyraźniej. Wybór projektów jest przekrojowy znajdujemy propozycje europejskie oraz światowe. Pan Maciej zdecydował zakwalifikować także jeden z polskich projektów. Decyzją autora spośród Olofa Pira, Dietera Ramsa, Poul'a Cadovius'a , to rodzimy *Regal o Zmiennych Wysokościach* Rajmund Hałasa znalazł się wśród wybranych. Salon odrzuconych jest w tym przypadku przepełniony, jednak selekcja jest na tyle czytelna, że można się poczuć jak na wystawie kuratorskiej poświęconej systemom meblowym w XX w.

Część dotycząca kultury i motywów z futurystycznych wizji pochodzących ze współczesnej popkultury, zdecydowanie należy do moich ulubionych. Praca doktorska jest krótka, więc jedynie delikatnie dotyka zagadnień związanych z kulturą japońską. Fantastykę naukową również delikatnie smyra, więc żeby nie zaburzyć proporcji recenzji do samej zawartości pracy postaram się odnieść do materiału jakim dysponujemy i ograniczyć chęć jakie ona wywołała. Jest to bowiem sytuacja rzadko spotykana, że na łamach pracy doktorskiej w sztukach projektowych, łączone są wątki etnograficzne z popkulturą i fantastyką naukową. W tym przypadku recenzentka czuje się wygłodniała jak na rygorystycznej diecie, na której nie z własnej woli.

Określenie "Inspiracje/Tradycja i nowoczesność" jest niezmiernie pojemne. W dysertacji Jelskiego nawiązuje m.in. do japońskich tradycji rzemieślniczych, anime oraz produktu. Czy są to zbyt skrajne inspiracje? Zupełnie nie i to w moim odczuciu dostrzegł również doktorant. Fascynujące jest jak kultura niematerialna manifestuje się w przestrzeni kulturowej. Przykładem jest przywołana przez doktoranta technika składania mebli oraz innych drewnianych elementów bez użycia gwoździ - sashimono.

Jest coś magicznego w stolarskich połączeniach, których nie widać. Magią często nazywamy coś co działa, ale nie wiemy jak. Niektórych ten stan niewiedzy doprowadzał do takiej obsesji, że z frustracji lub zazdrości wysyłały osoby wiedzące na stos. Szczególnie nam ludziom, który bliższy do objęcia jest zachodni nurt kulturowy, ugruntował się mechanizm ZDOBYWANIA wiedzy. Przejawia się w tym pewna nuta agresji i *natychmiastowości*. W konsekwencji doprowadza to do tego, że to co nas zachwyca, ale czego nie rozumiemy ma być dla nas dostępne tu i teraz i najlepiej w rodzimym języku. Pisząc recenzję znalazłam informacje, że jednym z najczęściej cytowanym gdy mowa o Japonii przysłów, jest „Gwóźdź, który wystaje, zostanie wbity z powrotem” (Deru kugi wa utareru). Porusza kwestię różnic kulturowych, w tym przypadku wyróżnianie się z tłumu. W zachodniej kulturze ta cecha i dążenia traktowane są jako atut w dalekowschodniej wręcz przeciwnie. Czy przekłada się to sztukę japońskiego stolarstwa? Moim zdaniem jak najbardziej, bo co robi gwóźdź? Narusza strukturę drewna. Trzpień gwoździa wbija się między włókna drewna, które się rozstępują, a potem sprężyste na niego naciskają. Siła tarcia między gwoździem i drewnem jest proporcjonalna do tego nacisku. Metal jest obcy drewnu, zaburza harmonię i na tym nagłym zaburzeniu opiera się połączenie. Zrozumienie struktury materiału zabiera czas a podziwiane przez nas efekty tego zrozumienia są skutkiem długofalowego studium. Czy zachodnio - kulturowy umysł zadając pytanie „jak to się może trzymać bez gwoździ?” jest gotowy na

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

odpowiedź? Bo nie jest nią „klej wielofunkcyjny - Pattex”, srebrna taśma, klej na gorąco, ani Wikol, czy Magic (sic!), ani też opaska zaciskowa kolokwialnie zwana "trytyką". Odpowiedź jest bliższa konsekwencjom jakości kulturowych takim jak cierpliwość, uważność i konsekwencja. Rytualność, skupienie na pozornie mozolnym zajęciu, które przynosi efekty może się jawić jako tortura, szczególnie tym przyzwyczajonym do „szybko i na już”. Nad alternatywnymi do gwoździ rozwiązaniami pochylił się Maciej Jelski, który przestudiował wschodnie rozwiązania. Zrobił to rozważnie i można powiedzieć, że kreolsko. Syntezą rozważań jest projekt ユナイテッド / UNITE_ED. Odbieram go jako hybrydę jakości wykształconych w naszym kręgu kulturowym pogłębionych o jakości znalezione przez doktoranta w sztukach rzemieślniczych dalekiego wschodu.

W pracy nie brakuje też inspiracji z popkulturowych, które pogłębiają kontekst kulturowy i dopełniają go w detalach. Popkulturę Japonii można traktować jako kolejny towar eksportowy, przykładem niech będzie wspomniana w pracy Anime czy Manga. Przykłady produkcji "Ghost In The Shell" z 1995 roku mają charakterystyczną dla mangi manierę stylistyczną wywodzącą się z tamtejszej sztuki drzeworytu. Kolejnym bohaterem pracy jest Syd Mead. Zdecydowanie pozytywnie znajduję to, że projektant mebli poszukuje inspiracji sięgając poniekąd poza swój obszar zawodowy. Stanowi to dowód na to, że osoba ciekawa świata staje się dobrym projektantem, przez to że potrafi zauważać fascynujące rzeczy dookoła i próbuje je wpleść do swojej twórczości. O projektancie Syd'zie Mead'sie i jego wpływach na kolejne pokolenia projektantów pisano na łamach prasy z obszaru *automotiv* już po śmierci projektanta. Ciekawi mnie jak w kontekście swoich zainteresowań doktorant znajduje twórczość George'a Hull'a, który jest niemalże następcą Mead'a? Także zajmuje się conceptami pojazdów widocznymi m.in. w nowych wersjach produkcji jak "Duna", "Blade Runner 2049" czy "Thor". Część z tytułów pokrywa się z tymi w które zaangażowany był Mead tylko, że 20 lat wcześniej. Swoją recenzencką ciekawość pragnę dodatkowo wzmocnić tym, że w kontekście przygotowanego projektu jak i dysertacji Pan Maciej Jelski odnosi się głównie do retro realizacji. Zarówno produkcja, wspomnianego już "Ghost in the Shell" w wersji animowanej pojawiła się w 1996. Prace Liama Wanga czy właśnie Mead'a można traktować także jako retrofuturystyczne. Projekty analizowanych mebli zaś, są również, słusznego, jak na design, wieku.

Część projektową znajduję między innymi dlatego ciekawą i spójną, gdyż jest ona dla mnie retrofuturystyczna w swojej stylistyce. Być może będzie to nadinterpretacja recenzentki i jeśli tak, proszę o sprostowanie podczas dyskusji. Estetyka idzie w sukurs świadomości materiałowej oraz technologicznej. Stanowi ona dla mnie istotną część projektów charakteryzujących projektantów z wykształceniem artystycznym. Zaokrąglenia na elementach mających funkcje półek, są jednym z detali estetycznych, ale także mają znacznie merytoryczne. W Azji jest wiele przesądów związanych z kątami czy kwadraturami, więc to wykończenie ma dla mnie także osadzenie kulturowe. Nie umknęły mojej uwadze także zaprojektowane otwory i podcięcie nadające lekkość. Choć otwory, to techniczny szczegół to w minimalistycznych projektach potrafi być właśnie przysłowiowym *gwoździem do trumny*. W tym przypadku taka uważność na teoretycznie niewidoczne detale, świadczy o klasie i profesjonalizmie projektanta. Zastosowanie materiałów jest wyważone i uzasadnione. Projektant wykorzystuje, sklejkę, materiał ze zrecyklingowanego tworzywa HDPE, taśmę nośną z poliamidu oraz konstrukcję metalową. Opcjonalny blat ze zrecyklingowanego tworzywa staje się również ważnym elementem estetycznym. Ten

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

materiał, przynajmniej z przesłanej dokumentacji fotograficznej, przywodzi na myśl także japońskie grafiki i akwarele. Przyborek jak i drobne elementy są proste jednak zaprojektowane, wykonane w zgodzie a nie wbrew technologii FDM. Pan Maciej nie czaruje nas jej niesamowitością czy innowacyjnością, gdyż stała się ona powszechną częścią procesów produkcji. Zastosowanie koloru także wydaje nieprzypadkowe. Czarno-zielone zestawienie kolorystyczne nazwałabym *matrixowym* ("Matrix" film 1999 rodzeństwa Wachowskich) lub jeszcze bardziej retro odniesieniem jest kolorystyka systemu komputerowego DOS i charakterystyczny kontrast wyświetlania obrazu monitorów kineskopowych. Zastanawiający wydaje się wybór sklejk po wstępie o rzemiośle i pochwałę drewna. W tym przypadku próżno szukać odpowiedzi w opisie. Czy zdecydowały kwestie dostępności, czy powtarzalności być może inne? Projekt UNIT_ED jest harmonijny także jeśli chodzi o proporcje inspiracji, zastosowanych technik i utrzymanie projektu w ryzach obiektu użytkowego.

Jeżeli miałabym wskazać miejsca w pracy, które w mojej opinii są dyskusyjne to jest nią ankieta oraz kontekst przeorganizowania przestrzeni domowej na biuro. Praca zdalna istniała przed pandemią, rynek freelancerów pracujących z domu również. Nie ulega kwestii, że pandemia wirusa COVID 19 mocno odcisnęła się na każdym aspekcie życia a szczególnie tego domowego i te potrzeby dostosowania przestrzeni domowej, także do pracy zdalnej, zarysowały się jeszcze wyraźniej. Ta sytuacja nie została w moim przekonaniu przebadana i przeanalizowana w sposób, który byłby wystarczający do stawiania tez i sądów na temat ewolucji przestrzeni domowych.

Nie należę również do zwolenniczek przeprowadzania ankiet przez projektantów jeśli później ich wyniki mają stanowić źródło wiedzy konsumenckiej lub jeszcze gorzej zostają nazywane "badaniem". Oczywiście doceniam każdy przejaw sondy i weryfikacji swoich myśli ze światem zewnętrznym, jednak stanowi to dla mnie bardziej punkt zaczepienia i obserwacje niż wiarygodnie badanie. Natomiast jeśli ogrom wydarzeń i przeżyć związanych z pandemią potraktujemy w tym projekcie jako bodziec, który sprawił, że Pan Maciej zaprojektował świetny system mebli, to nie przeszkadza mi ocenić projektu wysoko.

Konkluzja

Z przedstawionej dokumentacji w tym życiorysie, portfolio oraz spisie realizacji jak i z odbytych rozmów, Pan Maciej Jelski jawi się jako osoba zaangażowana i pełna pasji. Ilość i jakość realizacji świadczy o odpowiedzialności i pracowitości, ale także o wysoce profesjonalnym traktowaniu powierzonych projektów i zadań. Szereg aktywności dydaktycznych oraz tych pozauczelnianych świadczą o cennych i wartych odnotowania zdolnościach dydaktycznych i pedagogicznych.

W dysertacji doktorant odwołuje się do powszechnie uznanych realizacji wybitnych projektantów mebli z lat 50. i 60. Równoległe sięga również do rozwiązań spotykanych w tradycyjnych japońskich rozwiązaniach technologicznych konstrukcji mebli. Dokonuje ich analizy. Pan Maciej poszukuje inspiracji sięgając poza swoim obszarem zawodowy sięgając także do popkulturowych inspiracji z gatunku fantastyki naukowej. Stanowi to dowód na to, że jest osobą ciekawą świata i potrafi te fascynacje zastosować w swojej twórczości.

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

Część projektowa jest interesująca, bogata w przemyślenia i rozwiązania, ale też spójna w swojej stylistyce. Estetyka idzie w sukurs świadomości materiałowej oraz technologicznej. Stanowi ona istotną część projektów charakteryzujących projektantów z wykształceniem artystycznym. Warta podkreślenia jest projektowa wrażliwość i uważność na detale. Projekt UNIT_ED jest harmonijny także jeśli chodzi o proporcje inspiracji, zastosowanych technik i utrzymanie projektu w ryzach obiektu użytkowego.

Z przyjemnością stwierdzam, iż praca nad rozprawą doktorską mgr Macieja Jelskiego oraz przedstawione osiągnięcia projektowe i artystyczne stanowią wkład w rozwój dyscypliny i spełniają wymagania zawarte w art. 13 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku „*O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*” (Dz.U. z 2003 roku, nr 65, poz. 595, z późn. zm.) Zwracam się z wnioskiem do Rady Dyscypliny Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie o nadanie Panu mgr Maciejowi Jelskiemu stopnia doktora w dziedzinie - sztuki, dyscyplinie artystycznej - sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

prof. ASP, dr hab Marta Flisykowska

M. Flisykowska
mf